ҚР БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ
МИНИСТРЛІГІ

ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ
ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТ!

МИНИСТЕРСТВО
ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ РК

КАЗАХСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ
УНИВЕРСИТЕТ ИМЕНИ АЛЬ-ФАРАБИ

ҚЫЛМЫСТЫҚ ҚҰҚЫҚ,
ҚЫЛМЫСТЫҚ 1С ЖҮРГІЗУ ЖӘНЕ
КРИМИНАЛИСТИКА КАФЕДРАСЫ

КАФЕДРА УГОЛОВНОГО ПРАВА,
УГОЛОВНОГО ПРОЦЕССА И
КРИМИНАЛИСТИКИ

«Қазақстан Республикасының сот және құқық қорғау жүйесін дамытудың концептуалдық бағыттары: отандық және халықаралық-құқықтық тәжірибе» тақырыбындағы з.ғ.д., профессор К.Х. Халиковты еске алуға арналған халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференция (жыл сайынғы Халиқов оқулары)

МАТЕРИАЛДАРЫ

24 ақпан 2012 ж.
Қазақстан Республикасы
Алматы қаласы

МАТЕРИАЛЫ

Международной научно-практической конференции на тему:
«Концептуальные направления развития судебной и правоохранительной системы: республиканский и международно-правовой опыт», посвященной памяти д.ю.н., профессора Халикова К.Х.
(ежегодные Халиковские чтения)

24 февраля 20\2г.
Республика Казахстан
город Алматы

14. *Арын А.А.* «Зандылықты, құқықтық тәртшті жэне қылмысқа қарсы күресті қамтамасыз етуді үйлестіру-прокуратура қызметіндегі басты міндеттердің қатарында»..122

15. *Асамудинов Б.А.* «Роль органов прокуратуры в противодействии организованной преступности в Кыргызской Республике»..134

16. *Атаханова ЕМ.* «Меншікке қарсы қылмыстардың статистикалық көрсеткіштері»..147

17. *АшимА. М.* «БАК мен ақпараттық құқық институтының құрылуы»..156

18. *Баталов А.Д..* Қылмыстық жазаның бірі түрі қоғамдық жұмысты тағайындау кезінде алатын кейбір мэселелер..163

19. *Бахманова К.* «Жауап алудың кейбір психологиялық аспектілері»..169

20. *БаяндинаМ.О.* «Толкование сомнений в пользу подсудимого в судебном разбирательстве»................178]

21. *Берсугурова Л.Ш.* «Реформирование института кассационного производства по уголовным делам»..188

22. *Бисенова М.Қ.* «К^ілмыстық құқықтагы кінэнің кейбір проблемалары»..204

23. *Головко Л.В.* «Реформа полиции и модернизация предварительного производства в Российском уголовном процессе: постановка проблем»..215

24. *ҒалымұлыД.* «Қарау, тергеу әрекеттерін жүргізудегі болжаулардың жүйесі»..231

25. *Даубасова С.Ш.* «Некоторые вопросы правового регулирования защиты от нападения на лиц, пользующихся международной защитой»..242

IA (жансараева Р.Е., Агфолатова М.Е. I Iсіиитенциярлық қылмыстарды арнайы алдын-алу проблемалары»..252

17. *Джанабаев М.А.* «Права журналистов при освещении судебных процессов»..257

|#, *Джунисов М.* «Понятие государственной службы п его принципы в уголовном праве»..262

|9. *Жанабилова Ж.Р.* «Вопросы определения признаков судебной власти»..274

|ft *Жетписбаев Б.А.* «Право интеллектуальной собственности: проблемы законодательного обеспечения»..279

Ш. *Жетібаев Н.С.* «Медицина қызметкерлерінің кәсіптік қызметін орындамауымен байланысты жасалатын қылмыстарды саралауда кездесетін қиындықтар»..290

Ш *Жонасова И.О.* «Кәмелет жасқа толмагандардың қылмыс жасау себептері мен оларды жасауға эсер ететін әлеуметтік факторлар»..297

щ, *Жұманбаева Н.* «Қазақстан Республикасының заңнамасы бойынша құқық қорғау органдары атауының түсінігі»..308

$4. *Егизбаев С.* «Проблемы борьбы с заведомо ложными сообщениями об акте терроризма»..318

V. *Ермухаметова А.М.* «Инновациялық қызметтің жүзеге асырылуының құқықтық мәселелері»..332

.16. *Есбатырова А.С.* «Правовое положение производственного кооператива по законодательству РК»..341

ПЕНИТЕНЦИЯРЛЫҚ ҚЫЛМЫСТАРДЫ АРІІЛІІ АЛДЫН-АЛУ ПРОБЛЕМАЛАРЫ

ДжансараеваР.Е., з.г.д., профессор әл-Фараби атыш) Қаз¥У-нің цылмыстыц цұцыц, цылмыстыц іс-жүргі жэне криминалистика кафедрасыныц мецгерушісі
***Аңболатова М.Е.** цылмыстыц цұцыц, цылмыстыц іс-жүргізу жэне криминалистика кафедрасыныц ага оцытуиіысы*

Қылмысты алдын-алудың арнайы объе к **11** і қылмыстың жүзеге асырылу себептері мен жағдайы ж басқа да факторлар, яғни қылмыстылықтың детемин тары болып табылады. Қылмыстылықты алдын алу ориясында, бүл мәселеге қатысты қабылданған щар көрінісін табуда.

Мәселе қоғамға, жеке түлғаға, мемлекетке негат түрде эсер ететін, қылмыстарды детерминациялайг қүбылыстар туралы қозғалуда. Сонымен қатар, адамдар бымен жасалынатын қылмыстардың себептері мен жағд көзге түсіп отыр.Бұған қатысты бас бостандығынан ыру мекемелеріндегі сотталғандардың нақты құқық қарсы әрекеттерінің себептері туралы айта кеткен жө Пенитенциярлық мекемеде жасалынатын қылмыстард нақты себеп-салдарының болуы бәрімізге аян. Бұл пробл маны зерртей келе бірқатар мамақдар, түзеу мекемелеріндеі і жағдайға толыгымен бейімделе алмаған сотталғандар ара« сында өте күрделі қатынастың пайда болуын анықтаған болатын. Нәтижесінде бүл қатынастардың занды көрсеткіші, түзеу мекемесіндегі қылмыстылық деңгейі күрт арту ы бол ы **11** табылады. Бұған қоса, сотталғандардың сазайын тартып, бір

Нысты әлеуметтік топқа келіп, жазасын өтеу жағдайлары пиарлықтай септігін тигізуде. Мүндай әлеуметтік пооіиялардан (алкоголизм, нашақорлық, жыныстық ікулар және т.б.) зардап шегетін сотталғандардың мыс туралы ойының қалыптасуы занды құбылыс. Шет искеттердің тәжірибесіне сүйенсек, бас бостандығынан рылған сотгалғандарға, олардың қылмыстық ниеттері н эрі дамуынажол берілмеуі мақсатында, жаза өтеуге ^етті жағдайлар жасалынады.

Сотталғандардың өз жазасын өтеу жағдайлары мен ардың анти әлеуметтік өзгешеліктері бүрыс нәтиже руі ықтимал екендігі анық. Бір жағынан, сотталған адам зеу мекемесінің режиміне багынуы, әкімшілік тарапынан)гізілетін тәрбиелік жүмысты жоққа шығарып, нефорды иерархияның түзілуінің бірден - бір себепшісі. Бүл гдайда сотталганның түзелуй екіталай. Ал егер де белгілі 'р әдіс - тәсілдердің көмегімен әлеуметтік - психологиялық мыстар жүргізілсе, пенитенциярлық мекемедегі қылыстың қауіпі айтарлықтай төмендей түсер еді. Дәл осынай тәжірибені шет елдік криминология басшылыққа алады.

Түрмелердегі қылмысты жиі жасайтын адамдар тобына ас, бүрын зорлықпен қатысты қылмыс істеген, отбасылық ғдайы нашар адамдар, түзеу мекемесіндегі сотталғандар саны шамадын тыс көп болган жағдайында да қылмыс өте жиі кездеседі. Бұған қарап, жеке және әлеуметтік жағынан үқсас сотталғандар, қылмыстың негізгі себебінің біріне, яғни қылмыстық топқа бірігеді деген гипотеза қалыптасады.

Сонымен қатар жоғарыда аталған көрсеткіштерден басқа да қылмыстық мотивацияның қалыптасуына себепші өзге де факторлардың бар екені анық. А.А.Мазуриннің айтуы бойынша, түзеу мекемелершдегі қылмыстылық моти-

вациясы, қоғамдағы және қылмыстық атқару жүйесіі кемшіліктердің көрінісі болып табылады. Оның о ша дәл осы факторлар пенитенциярлық мекемелер қылмыстылықтың негізгі себепшісі. Яғни пенитенции мекемелердегі қылмысты алдын алу объектісі болы и, і мекемелеріндегі және қылмыстық атқару жүйесім кемшіліктер танылады. Түзеу мекемелері органдарын қызметінің бұзылуы өз кезегінде сотталғандл девиаттық мінез - құлық қалыптастырады. Сонымен қ сотталгандардың девиаттық мінез - күлқының себсшиі сотталғандардың көп бөлігінің жұмыспен қамтылмау қылмыстық атқару жүйесінің нашар қаржыландырылу материалдық - техникалық қамтылуы, гигиенал тұрмыстық - санитариялық жағдайының жоқтығы лып табылады. Сотталғандармен жүргізілетін тэрбислі жұмысының ұйымдастырылуы және түзеу мекемс к-қызметкерлерінің өз қызметін дұрыс орындамауы J елеулі проблема. Жоғарыда аталған факторлармен қоса, түзеу мекемелеріндегі қылмысты алдын алу объектілор қатарына, бас бостандығынан айырылған сотталғандар да жатады. Ю.Ф.Квашаның айтуынша, бас бостандығыпап айыру мекемелерінде мінез - құлқымен ерекшеленісм сотталгандар, мораль және құқық нормаларына қайшы қылмыстық қауіптілік жағдайымен ерекшеленеді. Осы қауіптілік деңгейі XX-ң соңғы онжылдығы мен XXI-ң алғашқы онжылдығында айтарлықтай өсті. Бұл жағдайға назар аударған В.В.Лунев, бас бостандығынан айыру жазысы тек қауіпті және аса қауіпті қылмыстары үшін сотталғандарға қатысты қолданылуына байланысты және ізгілік қағидасының орын алуымен байланысты, бас бостандығынан айыру мекемелерінде тек ауыр қылмыстары

І у им и сотталғандардың оқшаулануын айтып кеткен. Дәл осы Вбеппен 1990-1996 жж. арасында түзеу мекемелеріндегі вілмыс деңгейінің артуын байланыстырады. Өкінішке орай [мұндай жағдай басқа да шет елдерде орын алып отыр. Бұл Иэақты зерттей келе, мұндай сотталғандардың бір жер-*Ш* оқшаулануы расында да өте қауіпті. Ю.Ф.Кваша бұған Ьрай сотталғандарды олардың жеке қасиеттеріне сәйкес ІГоптастыру керек деген ой айтқан болатын. Сонымен қатар [бұрын ауыр немесе аса ауыр қылмысы үшін сотталғандар ікемінде 6 жылға және өз кінәсін мойындамаган тұлғалар) pre қауіпті делінген.

Бұл ұсынысты қарай отырып, сотталғандарды жеке [белгілерінесәйкес,белгілібіртоптарғадифференциациялауға Іболады. Бірақ барлық сотталғандар тэрбиелілік жұмыстың юбъектісі болып табылады және кейбір сотталғандар инди-[видуалды жұмысты керек етеді. Дұрыс мәліметтің болуы-юа қарай олар қылмысты алдын алу объектілеріне айнала-ды. Яғни әкімшілік тарапынан дайындалып жатқан қылмыс фактісі анықталады. Өз кезегінде қылмысты алдын-алу объектісі ретінде қылмысқа оқталып жатқан сотталғандар болып табылады.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. Старков О.В. «Криминопенология» М. 2004
2. Дж.Ф.Шели «Криминология» Санкт-Петербург 2003
3. А.А.Мазурин «Түзеу колонияларындагы рецидивтік қылмысты алдын-алудың криминологиялық мінездемесі» Рязань, 2003
4. Ю.Ф.Кваша «Криминология Серия «Оқу құралдары»
5. Лунев В.В «Криминология»